

**Een archeologisch bureau-onderzoek
voor de locaties van drie
hoogspanningsmasten langs de A12 in
de Overbuurtsche Polder en de
Klappolder te Bleiswijk, gemeente
Lansingerland (ZH)**

N. van Malssen

ARC-Rapporten 2009-103

Groningen
2009
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch bureau-onderzoek voor de locaties van drie
hoogspanningsmasten langs de A12 in de Overbuurtsche Polder en de
Klappolder te Bleiswijk, gemeente Lansingerland (ZH)

ARC-Rapporten 2009-103
ARC-Projectcode 2009/282

Tekst

N. van Malssen

Afbeeldingen

N. van Malssen

Redactie

K.L.B. Bosma

definitieve versie

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 2009

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

Projectnaam	Electriciteitsmasten Lansingerland
Projectcode	2009/282
Archisnummer	654321
Beheer en plaats van documentatie	Archaeological Research & Consultancy
Projectleider	N. van Malssen
Contact	050-3687102; n.van.malssen@arcbv.nl
Opdrachtgever	Royal Haskoning BV, dhr. E. de Vries
Contact	024-3284295; e.devries@royalhaskoning.com
Bevoegd gezag	Provincie Zuid-Holland, drs. R.H.P. Proos
Contact	070-4418445; rhp.proos@pzh.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Overbuurtsche Polder
Plaats	Bleiswijk
Gemeente	Lansingerland
Provincie	Zuid-Holland
Kaartblad	30H
RD-coördinaten	96.700 / 450.075
Oppervlakte	3 x 250 m ²

Beschrijving onderzoekslocatie

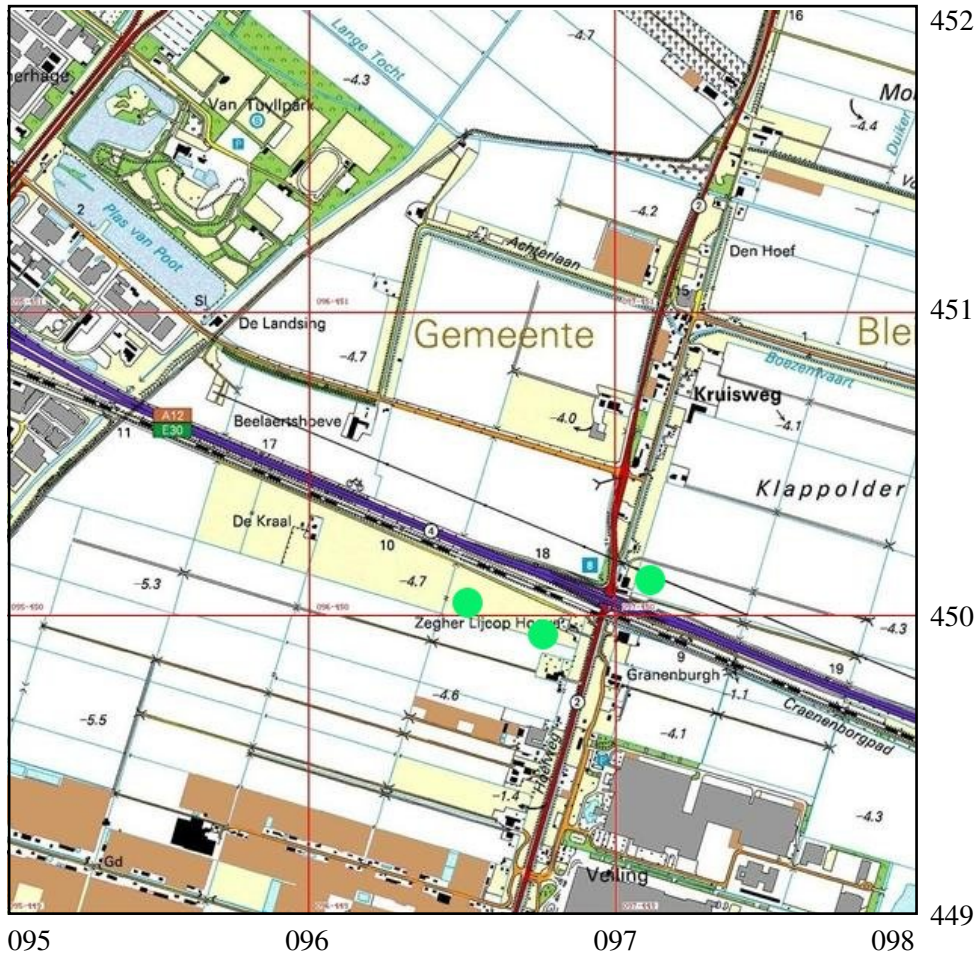
Geomorfologie	Vlakte van getij-afzettingen
Bodem	Tochteerdgronden; klei
Historische situatie	Polder, agrarische functie
Archeologische trefkans	Laag

Legenda

Onderzoeklocatie

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocaties (binnen de groene cirkels) en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van dhr. E. de Vries van Royal Haskoning B.V. heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een archeologisch bureau-onderzoek uitgevoerd voor drie locaties langs de A12 in de Overbuurtsche Polder en Klappolder te Bleiswijk. Aanleiding tot dit onderzoek is constructie van drie hoogspanningsmasten. Door deze werkzaamheden worden mogelijk archeologische resten bedreigd. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg¹ dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden. Het bureau-onderzoek is verricht op 28 juli 2009 door drs. N. van Malssen. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Ligging en beschrijving van het onderzoeksgebied

De drie onderzoekslocaties liggen langs de A12, in de Overbuurtsche Polder en Klappolder te Bleiswijk (afb. 1). Elke locatie heeft een oppervlak van ca. 250 m². De locaties liggen op een hoogte van ca. 4 tot 4,5 m –NAP.

1.3 Overzicht van de geplande werkzaamheden

Op de locaties zullen hoogspanningsmasten worden gebouwd, waarbij de bodem incidenteel tot een diepte van maximaal 2 m –mv zal worden verstoord.

1.4 Doel van het onderzoek

Doel van het bureau-onderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en om het plangebied. Op basis van de verkregen informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor de onderzoekslocatie opgesteld. Hierin wordt beschreven of er archeologische resten aanwezig (kunnen) zijn in het plangebied, wat de potentiële aard en omvang hiervan is en of de voorgenomen werkzaamheden in het plangebied een bedreiging vormen voor het bodemarchief. Indien dit het geval is, wordt geadviseerd op welke wijze hiermee in het vervolgtraject van de plannen rekening dient te worden gehouden.

1.5 Werkwijze

Voor het bureau-onderzoek wordt bronnenmateriaal uit diverse disciplines geraadpleegd en geïntegreerd tot een archeologisch verwachtingsmodel. Op basis van

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

geologische, geomorfologische en bodemkundige informatie wordt een beeld geschetst van de landschappelijke ontwikkeling van de omgeving van de onderzoekslocatie. Deze landschappelijke ontwikkeling geeft inzicht in de potentiële bewoonbaarheid van de locatie. Voor de beschrijving van de archeologische waarden wordt gebruik gemaakt van Archis2, de online archeologische database van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) en de Archeologische Monumenten Kaart (AMK), en, indien van toepassing, van informatie over eerder gedaan onderzoek en archeologische waarnemingen.³ Naast deze informatie wordt, als deze voorhanden zijn, ook gebruik gemaakt van provinciale en gemeentelijke beleids- en verwachtingskaarten. Voor dit onderzoek is de Cultuurhistorische Kaart van de provincie Zuid-Holland geraadpleegd.⁴ De historische ontwikkeling wordt beschreven aan de hand van historisch-topografisch kaartmateriaal en historische bronnen. Hierbij wordt ook ingegaan op eventuele (sub)recente verstoringen die de archeologische verwachting beïnvloeden.

³Voor een plangebied in de directe omgeving heeft ARC bv in 2008 een bureau-onderzoek uitgevoerd (Van Malssen & Wullink 2008).

⁴chs.zuid-holland.nl.

2 Resultaten bureau-onderzoek

2.1 Bekende aardwetenschappelijke waarden

Het onderzoeksterrein is volgens Berendsen (2005) gesitueerd in het westelijk veengebied. De ontwikkeling van het gebied hangt nauw samen met de holoceene zeespiegelstijging. Aan het eind van het Weichselien, ca. 10.000 jaar geleden, lag de zeespiegel ongeveer 100 m lager dan nu. De onderzoekslocatie lag toen in het dal van de Rijn en Maas, waar gedurende het Weichselien de fluviatiele afzettingen van de Formatie van Kreftenheye zijn afgezet. De top van deze pleistocene afzettingen ligt hier tussen 12 en 16 m –NAP. Gedurende het eerste deel van het Holoceen was er sprake van een zeer snelle zeespiegelstijging, waarbij de zee het pleistocene rivierdal binnen drong. In het Rijn-Maasdal onstond een waddengebied waar de mariene afzettingen van het Laagpakket van Wormer (Formatie van Naaldwijk) zijn afgezet. Aan de rand van dit waddengebied ontstond een veenmoeras waarin het veen van de Basisveenlaag (Formatie van Nieuwkoop) werd gevormd. Naarmate de zeespiegel verder steeg, werd deze Basisveenlaag afgedekt door de afzettingen van het Laagpakket van Wormer.

Tussen 5100 en 3800 jaar geleden, toen de zeespiegelstijging sterk was afgenomen, nam de mariene invloed af en kon het veenmoeras zich uitbreiden. Het grootste deel van West- en Noord-Nederland werd bedekt met een dik veenpakket, het Hollandveen Laagpakket van de Formatie van Nieuwkoop. Dit veengebied werd vanaf de Late Middeleeuwen ontgonnen (De Mulder et al. 2003, Berendsen 2004, Berendsen 2005). In het Schieland, waarbinnen de onderzoekslocatie is gelegen, is dit veenpakket in zijn geheel ontgraven, waardoor uitgestrekte plassen ontstonden die later zijn ingepolderd. Uit de Cultuurhistorische Kaart van de provincie Zuid-Holland blijkt dat de onderzoekslocatie in de droogmakerij is gelegen. Circa 300 m ten oosten van de locatie loopt een strook met restveen. Dit is de ontginningsas van waaruit het veengebied is ontgonnen en waarop het dorp Bleiswijk is gelegen. Daarnaast komen ten westen, noorden en oosten van de locatie getijdegeulen voor. Deze getijdegeulen behoren ook tot de Formatie van Naaldwijk, maar onderscheiden zich van de afzettingen op de onderzoekslocaties doordat ze ten tijde van de veenvorming relatief hoge landschapselementen vormden en daarmee potentiële bewoningsplekken zijn. Volgens Achis2 bestaat de bodem van het plangebied uit klei (tochteerdgronden, afb. 3). Geomorfologisch gezien betreft het een vlakte van getij-afzettingen (afb. 4).

2.2 Bekende archeologische waarden

Volgens de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) heeft het plangebied een lage archeologische trefkans (afb. 5). De oostelijke locatie ligt waarschijnlijk net tegen een strook met een middelhoge trefkans aan. De Cultuurhistorische Kaart van de provincie Zuid-Holland laat een iets ander beeld zien (afb. 6). Op deze kaart ligt de ook op de bodemkaart aangegeven geulafzetting/stroomgordel iets meer naar het westen, waardoor twee locaties in een gebied liggen met een middel-

2.4 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Op basis van de bij het bureau-onderzoek verkregen informatie kan een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied worden opgesteld. Volgens de IKAW is de trefkans laag. Er zijn op of in de directe omgeving van de onderzoekslocaties geen vondstmeldingen of waarnemingen gedaan en er zijn geen archeologische monumenten aanwezig. Vanaf ca. 8.000 v. Chr. tot in de Middeleeuwen was het gebied ongeschikt voor bewoning vanwege mariene invloeden en veenvorming. Het pleistocene dekzand, waarin sporen uit het Paleolithicum (en mogelijk Vroeg-Mesolithicum) aanwezig kunnen zijn, ligt op 12 tot 16m –NAP. Uit deze gegevens blijkt dat de kans dat er bij de bodemverstorende ingrepen archeologische vindplaatsen worden verstoord minimaal is.

3 Samenvatting en conclusie

De onderzoekslocaties liggen in het westelijk veengebied. Vanaf ca. 8.000 v. Chr. tot in de Middeleeuwen was het gebied ongeschikt voor bewoning vanwege mariene invloeden en veenvorming. Op het dieper gelegen pleistocene zand kunnen archeologische sporen en/of resten aanwezig zijn, die dateren uit de periode Paleolithicum – Vroeg-Mesolithicum. Omdat dit dekzand zich op 12 tot 16 m –NAP bevindt, zal dit bij de werkzaamheden niet worden verstoord. De onderzoekslocaties zijn gesitueerd in de Overbuurtsche Polder en de Klappolder. Deze polders staan op de kaart van Joan Blaeu en zijn derhalve voor 1665 aangelegd. Het plangebied is op deze kaart niet bebouwd. Kaarten uit de eerste helft van de 19e eeuw en het begin van de 20e eeuw geven hetzelfde beeld. Volgens de IKAW is de trefkans laag. Er zijn geen vondstmeldingen of waarnemingen gedaan en er zijn geen archeologische monumenten aanwezig op of rond de onderzoekslocaties. De kans dat er bij de bodemverstorende ingrepen archeologische vindplaatsen worden verstoord, is daarom minimaal.

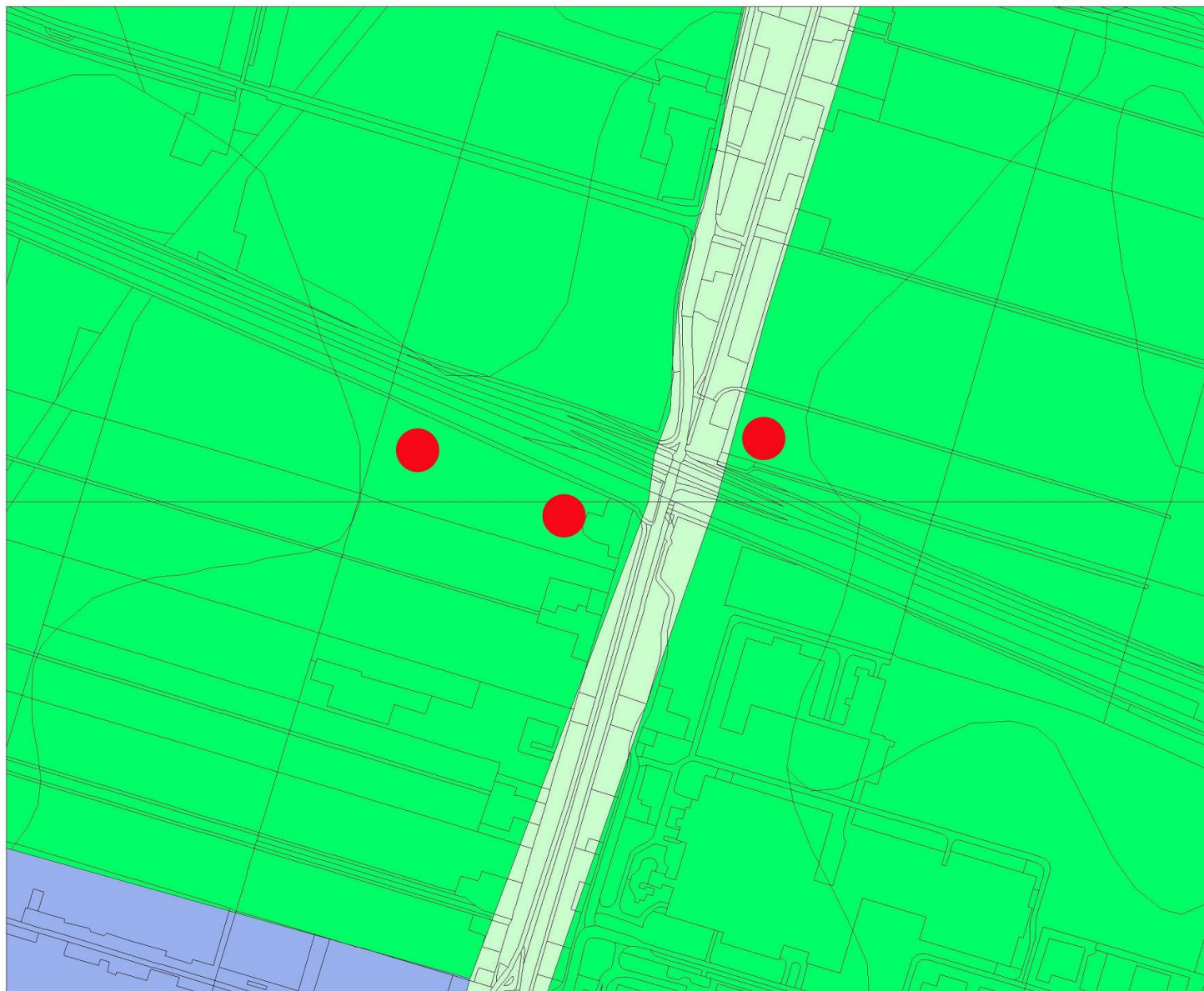
4 Aanbeveling

Uit het bureau-onderzoek blijkt dat de kans dat er bij de werkzaamheden archeologische resten worden verstoord minimaal is. Daarom is voor de onderzoekslocaties geen aanvullend archeologisch onderzoek nodig is. Geadviseerd wordt de onderzoekslocaties vrij te geven. Wanneer bij de uitvoering van de werkzaamheden onverhoopt archeologische resten worden aangetroffen, dan dient hiervan direct melding te worden gemaakt bij het bevoegd gezag, de provincie Zuid-Holland.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.
- Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. Assen.
- Blaeu, J. & P. van der Krogt, 2005. *Joan Blaeu. Atlas Maior, De Lage Landen*. Keulen.
- Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.
- Malssen, N. van & A.J. Wullink, 2008. *Een archeologisch bureau-onderzoek voor een agrarisch terrein langs de A12 te Bleiswijk, gemeente Lansingerland (Z.-H.)*. Groningen (ARC-Rapporten 2008-7).
- Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

97905 / 450854

Legenda

- WAARNEMINGEN
- TOP10 ((c)TDN)
- MONUMENTEN**
- archeologische betekenis
- archeologische waarde
- hoge archeologische waarde
- zeer hoge archeologische waarde
- zeer hoge arch waarde, beschermd
- BODEM ((c)Alterra)**
- Associaties
- Brikgronden
- Bebouwing
- Dijk, bovenlandstrook
- Dikke eerdgronden
- Fluviaale afz ouder pleistoceen
- Groeve, gegraven, mijnstort
- Kalksteenverweringsgronden
- Oude rivierkleigronden
- Overige oude kleigronden
- Ondiepe keileemgronden
- Leemgronden
- Zeekleigronden
- Mariene afz ouder pleistoceen
- Niet-gerijpte minerale gronden
- Oude bewoningsplaatsen
- Rivierkleigronden
- Kalkh lutumarme gronden
- Veengronden
- Moerige gronden

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

95822 / 449152

Afbeelding 3. Bodemkaart van de onderzoekslocatie (binnen rode cirkels) en omgeving. Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed/Archis II.

97905 / 450854

95822 / 449152

Legenda

- WAARNEMINGEN
 - TOP10 ((c)TDN)
- MONUMENTEN**
- archeologische betekenis
 - archeologische waarde
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
- GEOMORFOLOGIE ((c)Alterra)**
- Wanden
 - Hoge heuvels en ruggen
 - Terpen
 - Hoge duinen
 - Plateaus
 - Terrassen
 - Plateau-achtige vormen
 - Waaiervormige glooiingen
 - Niet-waaiervormige glooiingen
 - Lage ruggen en heuvels
 - Welvingen
 - Vlakten
 - Laagten
 - Ondiepe dalen
 - Matig diepe dalen
 - Diepe dalen
 - Water
 - Bebouwing
 - Overig (Dijken etc)

0

 500 m

N

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Afbeelding 4. Geomorfologische kaart van de onderzoekslocatie (binnen rode cirkels) en omgeving. Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed/Archis II.

Afbeelding 5. Archeologische waarden op de onderzoekslocaties (binnen rode cirkels) en in de omgeving. Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed/Archis II.

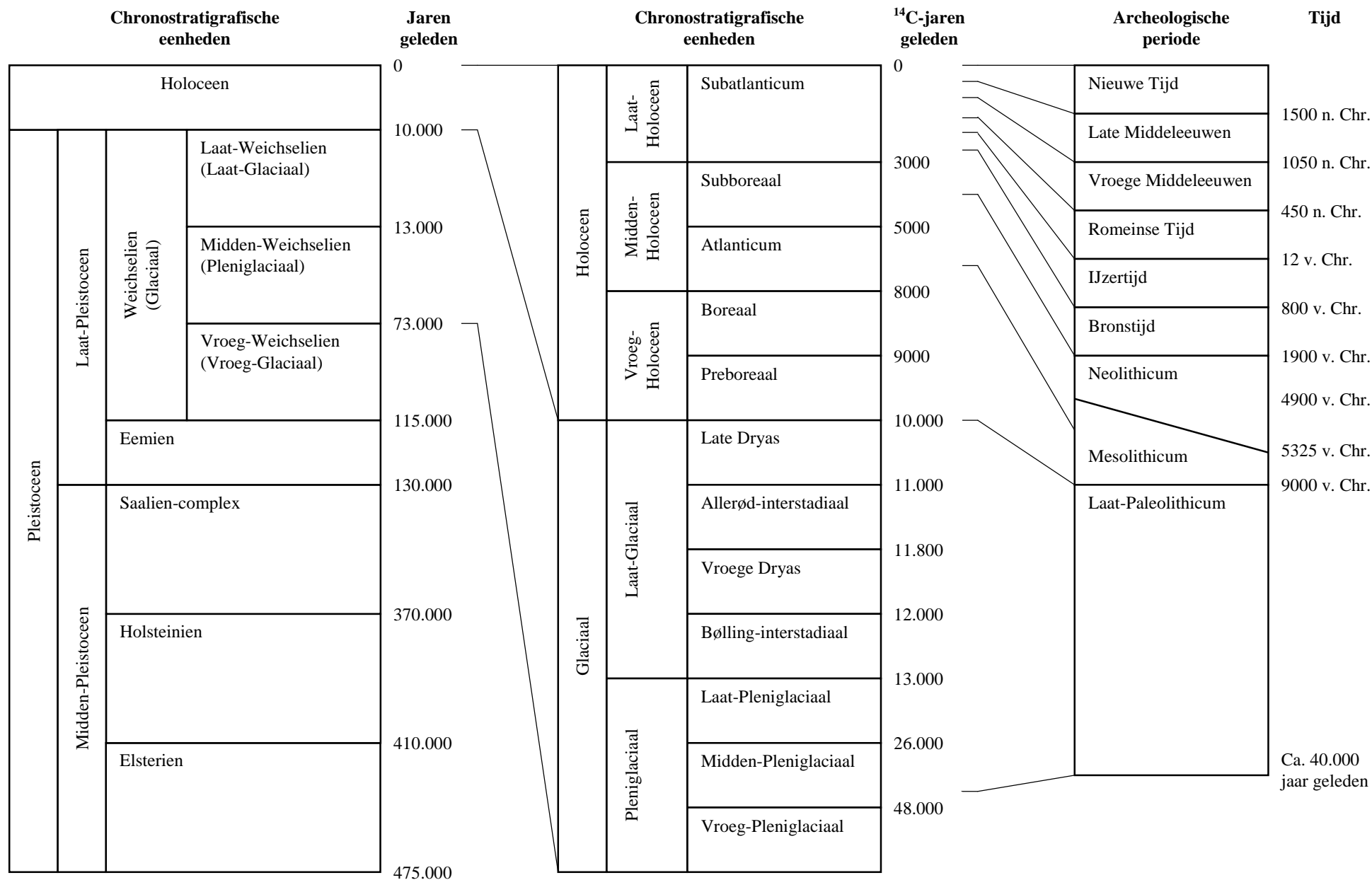
Afbeelding 6. Archeologische waarden op de onderzoekslocaties (binnen rode cirkels) en in de omgeving. De groene en roze zones hebben een middelhoge trefkans. Bron: Cultuurhistorische Kaart provincie Zuid-Holland.

Afbeelding 7. Globale ligging van de onderzoekslocaties (groen) op een kadastrale kaart uit het begin van de 19e eeuw. Bron: www.watwaswaar.nl.

Afbeelding 8. De onderzoekslocaties (binnen groene cirkels) op topografische kaart uit het begin van de 20e eeuw. Bron: www.kich.nl.

Bijlage 1. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.